داکتر عبدالحی نیا زی ۲۰۰۷/۱۱/۲۶م

د افغا نستان درې اړخیزه ستونزې

د بن د تحمیلی تا ریخی تړون د پلي کید و څخه وروسته له یوې خوا په افغانستان کې یو لړ نوې سیاسی، اقتصادی اوټولنیز بدلونونه منځ ته راغلی او دبلې خوا یو شمیرملی ، سیمه ییز او د نړیوالو هیوادونو حساساسیتونه او غبرګونونه راوپارول او د منځنی او جنوب لویزې آسیا عنعنوی د یتا نت (دقواو انډول) چې د سوړجنګ څخه وروسته ټینګ شوی د امریکا متحده ایالاتو او ناتو په ګټه پای ته ورساوه.
دبن د تړون دپلی کیدو سره سم نه یواځې جلاوطن واکدار برهان الدین ربانی خپل ریاست جمهوری بایله بلکې د افغانستان پخوانی پاچا دخپل درې فقره ییز پلان سره دافغانستان د سیاسی ډګر څخه ووت خو د مرحوم پاچا د مشورتی ګروپ غړی حامد کرزی واک په داسې حال په لاس کې واخست چې د کابل ښار سره له دې چې دبن تړون سره سم باید غیر پوځی پاته شوې یو ځل بیا دشمال تلوالې تر ولکې لاندې راغی. د شمال تلواله چې په کورنیو جګړو او اداری فساد کې لوی لاس درلودله یو ځل بیا په یوه لویه سیاسی او پوځی ځواک باندې بدله شوه. د شمال تلوالې د دغه پوځی برلاسی اغیزه نه یواځې په موقته او انتقالی بلکې په منتخب حکومت کې پاته شوه.له بده مرغه منتخب حکومت هم د ائتلافی نظام ډول غوره کړه او لکه هر آئتلافی حکومت د سبوتاژ سره مخامخ شو.
دملی اړخ له پلوه افغان دولت د ملی واکمنۍ په ټینګښت کې پاته راغی ، د ښایسته سالاری د نشتوالي له امله حکومت په اداری فساد کې ډوب شو، د تیرونظامونو ملی خائینین ، د بشری حقوقو ناقضین وبخښل شول، د مخدره موادو تولید او قاچاق معمول شو، د نړیوالي ټولنې اقتصادی مرستې په اغیزمنه توګه مصرف نه شوې او لنډه داچې اجرائیوی قوا ، مقننه قوا او قضایه قوا لکه چې هیله کیدله په دې باندې بریالی نشول چې خپل رغنده او جوړونکې دنده په ملی سطحه ولوبوې برعکس نن ولسی جرګه د اجرائیوی قوا پلانونه شنډ وی او قضایه قوا نه د ملی شورا او نه د حکومت له خوا ملاتړ تر لاسه کوی چې دغسې نظام ته ناکامه دولت وایی.
د بن د تړون ستر لاسته راوړنې اساسی قانون ، منتخبه ولس مشری نظام ، ملی شورا دی او یو شمیر ټولنیز ارزشتونه دي. خو د بن د غوندې متشکله موزائیک سیاسی قومی جوړښت او دهغه د قومی ډوله جوړښت انعکاس د موقتې اداری په چوکات کې سبب شو چې د لومړی ځل دپاره د افغانستان حکومت سیمه ییز بڼه غوره کړې او د حکومت په چوکات کې د ملی مصلحت ، ښایسته سالارې ، پروفشنلیزم او سیاسی اړیکي ځای قومی او سیمه ییزې اړیکي ونیسی چې د دې سیاسی تیروتنې مسؤلیت د نړیوالي ټولنې په غاړه دی چې په نتیجه کې په کابل کې داسې حکومت ټینګ شو چې د خپل امنیت د پاره تر ننه پورې بهرنیانو ته نیازمند دی. د دې دلیل لاڅرګند نه چې ولې د نړیوالي ټولنې تر څارنې لاندې د افغانستان منتخب دولت په لوی لاس د اداری فساد او درغلی سره مخامخ شو او د بیا رغاونې په چاروکي د پنځه لس ملیارد دالرو مرستې د ترلاسه کولو سره سره دومره چې افغان ولس طمع کوله پاته راغی.
دملی لید لورې له پلوه ترټولو لوی تاوان چې حکومت خپل بنست او افغان ولس ته رسولي په دولتی چارو کې بی ساری اداری فساد او بروکراسی ټینګښت دی چې د حکومت د پرمختګ او د ولس د اعتماد مخ ډب کړی دی.
د اداری فساد د عواملو او عواقبو څیړل هراړخیز څیړنې ته اړتیالری. دایوه جدی مساله ده او بې له شکه راتلونکې حکومت ته په میراث پاته کیږی.
د اداری فساد د ټینګښت په لوړو دولتی څوکیو کې دځینو څیړونکیو په باور کوړوالي د بن په تړون کې وینی یعنی د ربانی حکومت پر پنست مصلحتی حکومت جوړیدل ، د انجیوګانو سره نړیوالې مستقیمې مرستې ، د ملګروملتونو ا اداری فساد تداوم ، د جنګسالارانو، د مخدره موادو مافیا موجودیت په اداری نظام کې د اداری فساد اوبروکراسی د ټینګښت علت په ټیټ رتبه دولتی مامورینوکې د معاشاتو کموالي بولی.
جګړه د ملی اړخ له پلوه د افغانستان د رواني ملی غمیزې د عواملو څخه یو ستر اړخ ده چې ملی ، سیمه ییزی او نړیواله ابعاد لری چې نه افغان دولت ، نه طالبان او نړیواله ټولنه د حل لاره ورته موندلی شي.
له بده مرغه په افغانستان کې روانه جګړه نه د نظام په بد لیدو کې حلیږی ، نه په ټول ټاکنو کې ، نه د لویی جرګې له لارې او نه د دولت او طالبانو په خبرو اترو کې ځکه چې افغان حکومت او طالبان د جګړې یو اړخ دی یعنی د جګړې کورنی اړخ چې دواړه خوا زړه نا زړه غواړې چې جګړه په افغانستان کې ختمه شی خو د نورو اړخونوسترګو ته یې ګورې.طالبان جنګی افراد لری خو د دولت جوړولو د پاره نه پلان او نه پروګرام لرې خو یواځې واک غواړی مګر د کابل حکومت چې د دولت جوړولو دپاره پلان او پروګرام لرې نه واک لری او نه ځواک

افغان جرمن آنلاین شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید
maqalat@afghan-german.de

او د اراری فساد په ناروغی کې اخته شوې دی او د پاته کیدو دپاره بهرنیو ځواکونو ته اړتیا لری. د طالبانواو د کابل حکومت د خبرو اترو بهیر هغه وخت ناکامه شو چې په کابل کې دملګروملتونو ویاند د ولس مشر حامد کرزی خبره رد کړه اووې ویل چې د کابل اداره د هغو کسانوسره خبرې نه کوی کوم چې د دوی نومونه یی په تورلست کې دي دا ثابتوی چې د جګړې نړیواله اړخ ډیر غښتلی دی ځکه چې له یوې خوا القاعدې او استخباراتی ټولنو طالبانو ته نه پریږدی چې بې له قیده او شرطه خبرو ته کینې او د بلې خوا نړیواله ټولنه هم کابل حکومت ته نه بریږدی چې بې له قیده شرطه د خبرواترو دپاره لاره پرانیزي. بهرنیان د افغانستان خاوره او پښتونخوا د جګړې د ډګر په توګه کاروی ، هر اړخ یی خپل اوږد مهاله او لنډ مهاله سیمه ییزې او نړیواله استراتیژیکه اهداف لری او دخپل هدف د لاسته راوړلو دپاره د افغانستان په خاوره کې جنګیږي.

د افغانستان په خاوره کې د جګړې ستر بهرنی اړخ هغه اړخ دی چې د هغه په وړاندې په ۲۰۰۱ کال ګې نړیواله ضد تروریزم جګړه پیل شوه یعنې د القاعدې ډله یوه ارخ او دجګړې بل اړخ د متحد ایالاتو په مشری د ناتو په شمول نړیوالي آئتلاف جوړوی.له هغه ځایه چې دا د امریکا اوالقاعدې جګړه د افغانستان اوپښتونخوا په خاورو کې دي ، طالبان او قبایلی پښتانه د خدایی خد مت ګار په توګه خپلې خاوره د جګړو میدان ګرځولی دي او د جګړې دواړه خواوې خپل اهداف لری نو افغانان یا افغان دولت دا نړیواله جګړه ختمولای نشي تر څو چې د تروریزم ضد جګړه په نړیواله سویه لکه سوړ جنګ ختم نشي.

د نړیوالي آئتلاف د ضد تروریزم د جګړې د ګټلو د پاره د امنیت دشورا د پریکړی سره سم په کابل کې یوه سیاسی نظام ته اړتیا درلودله. دبن دتړون په نتیجه په کابل کې د شمال تلوالي پربنست داسې حکومت ټینګ شو چې دهغه په راس کې یو پښتون وی او دا حکومت په ماهیت کې یو آئتلافی ډوله ، سهامی ډوله ، قومی ډوله وخوت. او نړیوالي ټولنې دغه نظام سره ، اقتصادی ، سیاسی او پوځی مرستې وکړې او
ورته دنده وسپارله چې په افغانستان کې ولسواکې ټینګه کړي خو پس له شپږ کاله د نظام سالاران په ښکاره ناړې وهي چې نظام په اداری فساد کې ډوب شو ، د ځمکې مافیا ،د مخدره موادو مافیا ، د آزاد مارکیت ما فیا د ولس په برخلیک کې واکمن شو.دا ولې؟ ځکه چې دبن تړون بنست کوږ کېښودل شو یعنې د نه یواځې د پخوانی پاچا درې فقره یی پلان چې د هغه وخت سیاسی بدیل یا آلترناتیف حیثیت درلود بلکې پخوانی پاچا د افغانستان دسیاسی ډګرڅخه وایستل شو او دبلې خوا نړیواله ټولنه او په تیره بیا د امریکا پخوانی د دفاع وزیر سخت کوښښ وکړ چې پښتانه د افغانستان د پوځی ، سیاسی ، اقتصادی او ټولنیز ډګر څخه وباسی یا په انګریزی اصطلاح پښتتانه په افغانستان کې مارجنل لایز کړی او په دې کارهم بریالی شو ځکه چې پښتانه د طالبانو د رژیم په نسکورولو کې په لوی لاس برخه نه ؤ اخستی نو د نؤیوالې ټولنې له خوا مجازات شول(دافغانستان د موقت او انتقالی حکومتونو پوځی او اداری جوړښت ته مراجعه وکړی). د بن د تړون د لاس لیک کیدو په وخت کې نړیواله ټولنه عقیده درلوده چې پښتانه د تروریزم ضد په جکړه او د طالبانو په ځپلو کې برخه نه دې اخستې نو مستحق دحکومت کولو نه دی نو په نتیجه کې پښتانه په سمبولیکه توکه اولږه کی قوم په توګه د افغانستان په پوځی او اداری چارو کې په موقت او انتقالی حکومت کې برخه درلودله. دپښتنو نشتوالې د افغانستان په پوځ ،امنیتی او اداری چاروکې له یوې خوا او د مصلحتی اوغیر مسلکی نظام د بلې خوا سبب شو چې په افغانستان کې د موفت او انتقالی حکومت په دوران د افغانستان ملی د پنځوس زرو نه ریات نشي او پولیس او اسخباراتی دستګاه په لولاس د شمال قوماندانو ته ولویږی او امنیت په هیواد کې ټینګ نشی.دبلې خوا نړیوال ځواکونه پښتنو ته دشک په ستروګوری دقومی مشرانو چې غوښتل کابل نظام سره اړیکې ټینګ کړي بمباری کړي او د ودونو په مراسموکې باربار بمباری وکړی نو په نتیجه کې امنیت په افغانستان کې ټینګ نشو نو د بیارغاونې کار په اګاهانه یا نا آګاهانه ډول په لویه کچه د پښتنو په سیمه کې دځنډ او خنډ سره مخامخ شو. که څه هم د منتخب حکومت پیلیدو سره افغان دولت او نړیواله ټولنه متوجه شول چې قومی انډول په پوځی ، اداری اوفرهنګی چارو کې دپښتنو د نارضایتی سبب شوي ده او د پښتنو سیمی دبې امنیت ډګر او د خاشخاشو په کرونده باندې شویه ډیره هڅه وکړل متعادله او متوازنه مسلکی نظام منځته راوړي او نه په سمبولیکه بلکې په عملی توګه د افغانستان په دولت کې شامل کړی خوله بده مرغه د پاکستان ، ایران او روسیی استخباراتی سازمانونه د بلې خوا د طالبانو بقایاوی ، د مخدره موادو مافیا ، دکابل د رژیم څخه ناراضه ولس او د القاعدې تروررستی ډله د افغانستان د پښتنو به سیمه کې سیاسی او پوځی ډګر ته داخله شی او ابتکار په لاس کې واخلی افغانستان اعراقیدوخواته وډانګي او د امریکا دپاره په افغانستان کې بله جبهه جوړه کړي او دغو عوامل دي چې د په افغانستان کې د بې ثباتی او د کمزورې نظام ستر لاملونه ګڼل کیږی. دبلې خوا متحده ملی جبهه چې نیمایی برخه د دولت او ملی شورا جوړوي د کرزی دولت سره ستراتیژیک اختلاف لری په دې معنی چې متحده ملی جبهه صدارتی نظام غواړی او د کرزی ولس مشری بڼه لری او د ولس مشر لومړی مرستیال او دکابینې یوشمیر غړي د دولت اپوریشن جوړوي چې د نړی په هېڅ ګوټ کې داسې نظام نشته او باید کمزور وی او دا دولت د نړیوالې ټولنې په مالی با پوځی مرستې نه غښتلی

افغان جرمن آنلاین شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید
maqalat@afghan-german.de

کيږي. د دولت جوړښت کې نړيواله ټولنه نه غواړي چې ژور بدلون راوړي ځکه چې نړيواله ټولنه چې د افغانستان د پوځي ، سياسی او اقتصادی موتور څرخوي اتکل کوی چې د افغانستان جنوبی سيمی بې ثباته ده او که دشمال تلوالي واک داران که څه هم په بې کفايتی او اداری فساد متهم وی د واکه لری کړي نو شمال هم دجنوب په شان بې ثباته کيږی. که چېرې دا طرز د تفکر ربښتياوی که هرڅومره ملت نارې ووهی په اوسنې نظام کې بنسټيزه سياسی اصلاحات منځته نه راځي.

دپښتنو سرحدی قبايل د افغانستان په استقلال او امنيت کې ستر تاريخی نقش لوبولی دی. د افغانستان د خپلواکې به جګړه کې د انګريزانو لوی پوځی چونی ګاني ټل او وانه په شمالی او جنوبی وزيرستان کې د قبايلو په مرسته مات شوې، دجهاد په دوران کې قبايلی سيمې د افغان مجاهدينو اکمالاتی مرکز او د افغان مهاجرينو کورؤ ، خو نن د افغانستان په نا امنيو کې ستره ونده لری د افغانستان د روان نا امنيو بله لامل د سرحدی قبايلو منفی ونده د افغانستان اوپښتونخوا په امنيت کې ده.

د ديورند د کرغيړن کرښې د غزيدو څخه د ثور تر کودتا پورې سرحدی قبايل دافغانستان د دولت سره ولاړه ؤ نو ځکه پنجابی پوځ او استخباراتی سازمان او د هغه روزل شويو اجنتانو ډير هڅه وکړه چې افغانستان بې ثباته کړی خو بريالی نشو ځکه چې قبايل نه پرېښودله چې پاکستان قبايلی سيمې د استخباراتی او اکمالاتی سيمه په توګه د افغان دولت پرضد استعماله کړي البته داهم بايد وويل شي چې د قبايلو رياست په سرحدی علاقو کې د پنجابيانو پوځی او استخباراتی فعايتونه له نژدې څارل نو ځکه په افغانستان کې امنيت ټينګ ؤ. اوس قبايلی سيمه مسقيماً د اسلام آباد د واکدارانو تر نظارت لاندې دی او هر ډول سياسی فعاليت او ګوند جوړول په قبايلو کې منع دی نوځکه د قبايلو سياسی ، کلتوری او ټولنيزي ذهنيت دنړی تر هر ګوټ څخه تيټ ده او قبايل بې هدفه ټوپک ګرځوي او القاعيدې اواستخباراتی سازمانونو د ګټې د پاره سر شيندي.

پاکستان د خپل جوړيدو سره جوخت په کمين ناست و چې څنګه افغانستان بې ثباته کړی او د ديورند کرښې مساله د افغان دولت د ذهن څخه وباسې او قبايل پنجابی پلوه کړي او د افغانستان د بې ثباتی له پاره يوه اکمالاتی او لوژستکی اډه وګرځوی خو روسانو تاريخی طلايی موقع ورته برابره کړه د ثور دکرغيړن کودتا څخه ورسته افغانستان خپل استقلال بايلله او پنجابيان د امريکا په مرسته په قبايلو کې د سياسی ابتکاربنيرازه په لاس کې واخست. هغه وخت آفغان مجاهدين ، پنجابيان او آزاده ضد کمونستی نړی مشترکه وجهات درلودل خو د افغان جهاد دبرياليتوب د پيليدو سره سم تشدد پلوه استخباراتی بنسته سياسی اسلام د عنعنوی اسلام چې د پښتنو د دودو پرپښست ولاړه وه ځای ونيول او په پای کې د قبايلو سيمه د القاعيدې اکمالاتی ،روزنيز او د بشری قواوو په مرکز باندې بدله شوه.پنجابيانو د افغانستان د تضعيفولو د پاره د القاعيدې سره دومره زياته مرسته ورکړه چې اوس القاعيده د پاکستان د بې ثباتولو په ډکر بدله شوې ده.افغان دولت او نړيواله ټولنه هم دې ته متوجه شوه چې د افغانستان سياسی ثبات په هغو سياسی او پوځی فعاليتونه اړه لری چې په قبايلی سيموکې ترسره کيږی او دغو فعاليتونو د مهار کولو دپاره د کابل حکومت پلان د امن جرګه دايرول وه خوله بده مرغه قبايل او د القاعيدې ،طالبان ، د پاکستان ، ايران ، روسيی او هغو ډلو په استخباراتی ، روزنيز او اکمالاتی مرکز باندې بدل شويده کوم چې غواړی امريکې او ناتوته د افغانستان په خاوره کې ماته ورکړي همدغه دلي دی چې د افغانستان د جګړې نور اړخونه جوړوی او له همدې کبله ده چې دا جګړه په افغانستان کې د افغاني جرګو او مرکو له لارې نه حليږی.پکاره ده چې د ديورند د کرښې د دواړو غاړو قبايلی جرګه جوړه شي ، قبايل منضمه شي اوهغوی سره اقتصادی ، سياسی او پوځی مرستې وشي او په قبايلی سيمو کې ښوونځي او پوهنتونه او تلويزيونو فعاله شی ترڅو چې دقبايلی ټولنې د ژوندانه بنست مات شی او دسرحد قبايل د پنجاب او افراطی عربو فدايی سرباز نشې. خو دا هغه چې پاکستان په هيڅ صورت نه قبلوی مګر داچې نړيواله ټولنه په زور په پنجابيانو ومني او زور هغه شی دی چې پنجابيانو ورته سر په آسانی ټيټوي.

د افغانستان د نا امنيو بله سبب د افغانستان ګاونډيو هيوادنو ستراتيژيک پلانونه دي. پاکستان په افغانستان کې ضعيف او لاس پوسې نظام غواړي او د بلې خوا د امريکا موجوديت په افغانستان کې نه غواړي. دا ، دغه معنی نه لری چې پاکستان بهرنی عسکر زغملی نشي که امريکا خپل پوځی اډه په پنجاب او سند کې جوړه کړی دسل کالو دپاره غلامی مني او خپله غلامی ثابته کړی هم ده. پاکستان دې نه ډاريږی چې مبا دا د ناتو قواو په موجوديت کي يو غښتلی ملی ، اسلامی ولسواکه نظام افغانستان کې جوړشی.

ايران که څه هم دبن په تړون کې د ايران پلوه ګوندونو له لارې خپلې ګټې په افغانستان کې خوندي کړي دی خو امريکا او ناتو په ډاګه ويلی دي چې اتومی ايران زغملی نشي نوځرګنده خبره ده چې ايران غواړی چې امريکا په افغانستان کې په جګړه کې ښکيل شي ترڅو چې ايران ته تاوان ونه رسوي. د شانګای ټولنه د ناتو برياليتوب په افغانستان کې په خپل ګټه نه وينی نوبې شکه غواړي چې امريکا په افغانستان کې په جګړوښکيل شي. د ناتو قواوې په بې رحمانه توګه عمليات او ورځ په ورځ د کابل حکومت ځښې شکايت کوی او د افغانستان دبې ثباتی لامل

افغان جرمن آنلاین شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید
maqalat@afghan-german.de

گرځیدلی او د افغان حکومت ملی واکمنۍ له منځه وړی ده او نه دومر افغان پوځ سره مرسته کوی چي هغه په خپل پښو ودریږی.

په درنښت

افغان جرمن آنلاین شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید
maqalat@afghan-german.de